

Бзова Лаура Георгіївна

*доктор філософії права, асистентка кафедри процесуального права
юридичного факультету*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Доголич Ірина Василівна

здобувачка вищої освіти юридичного факультету

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ЯК ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ

У зв'язку зі становленням і розвитком України як демократичної, правової та європейської держави, особливого значення набули механізми забезпечення і захисту основоположних прав людини та громадянина. Важливу роль в захисті прав та інтересів людини відіграють органи конституційної юстиції.

Відповідно до чинного законодавства, єдиним органом конституційної юстиції в Україні є Конституційний Суд України, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України [1].

Визначну роль в сфері конституційно-правового захисту відведено інституту конституційної скарги. Інститут конституційної скарги з'явився в Україні внаслідок внесення змін до статті 55 Конституції України, відповідно до яких, кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених Конституцією, та у порядку, визначеному законом. Проте, інститут конституційної скарги почав працювати 22 лютого 2018 року після прийняття Регламенту Конституційного Суду України.

П. Євграфов відзначав, що право громадян на конституційну скаргу виступає не тільки як правовий інструмент захисту конституційних прав і свобод, але й як орієнтир для держави, яка зобов'язана дбати про людину, сприяти формуванню громадянського суспільства і відповідати за його безпеку [2, с. 85].

Відповідно до чинного законодавства, конституційною скаргою є подане до Суду письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу. Суб'єктом права на конституційну скаргу є особа, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України (його окремі положення) суперечить Конституції України [1].

Конституційний Суд України не уповноважений переглядати рішення галузевих національних судів, не може ухвалювати рішення про їх скасування або призначити особі відшкодування завданих збитків. Він виключно перевіряє на конституційність закон, який був застосований під час ухвалення цих рішень. Це впливає з положень глави 13 Закону України «Про Конституційний Суд України» [3, с. 30].

Тобто, законодавчою системою України передбачена саме нормативна конституційна скарга, яка пов'язана з розглядом конкретної справи, проте оскарженню підлягає лише нормативний акт, покладений в основу ухвалення індивідуального акта, тоді як сам правозастосовний акт не підлягає оскарженню.

На думку В. Остапенка, значення конституційної скарги полягає в тому, що вона є додатковою важливою гарантією в механізмі судового захисту основних прав і свобод людини та громадянина. Змога осіб звертатися до органу конституційної юрисдикції сприяє зміцненню демократії та громадянського суспільства, адже цей інститут є однією з форм громадського контролю за владою, який дає змогу громадянинові бути не тільки спостерігачем, але й активним учасником формування правової політики

держави. Крім того, запровадження цього виду скарги є новим поштовхом у розвитку доктрини щодо майбутнього механізму її реалізації [4, с. 99].

Функціональним напрямом інституту конституційної скарги виступає значення цього інституту як інструменту впливу особи на систему права та державну політику, що зумовлює виняткову роль конституційної скарги у тріаді «особа, право, держава». У широкому розумінні конституційна скарга дає змогу особі «скерувати» діяльність держави у напрямі забезпечення суспільних потреб та інтересів, в основі яких лежать фундаментальні права і свободи, що веде до утвердження верховенства права. За своїми юридичними наслідками конституційна скарга виступає одним із засобів реалізації принципу взаємної відповідальності особи та держави [5, с. 188].

Фактично конституційна скарга є дієвим і ефективним процесуальним засобом для захисту основних прав і свобод громадян, оскільки унеможливорює особі безпосередній доступ до конституційного правосуддя. На відміну від інших скарг та позовів, рішення по конституційній скарзі має не індивідуальний характер, а загальний характер, тобто поширюється на всіх осіб, права яких можуть бути порушені дією неконституційного акту.

Таким чином, можна дійти висновку, що інститут конституційної скарги виступає однією з форм впливу особи на систему права та законодавства, адже за умови задоволення зазначеної скарги стає можливим вилучити з масиву юридичних норм, ті, які скасовують або обмежують права людини, тобто які за своїм змістом є неправовими та порушують принцип верховенства права.

Джерела:

1. Про Конституційний Суд України. Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-V URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19/conv#n38>
2. Селіванов А. О., Євграфов П. Конституційна скарга громадян в реаліях сучасності. Право України. 2003. № 4. С. 80–85
3. Гультай М. Повна чи нормативна конституційна скарга: пошук національної моделі. Вісник Академії правових наук України. 2013. № 1. С. 24–33

4. Подорожна, Т. С., О. В. Білоскурська. «Конституційна скарга як форма судового захисту прав людини в Україні» Вісник НТУУ КПІ Політологія. Соціологія. Право 1 (41) (2019): С. 97-101.

5. Гультай М. М. Функціональні характеристики інституту конституційної скарги та модель його впровадження в Україні. Вісник Конституційного Суду України. 2011. № № 4–5 С. 185–193.

Димов Кирило Борисович

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Грушко Мальвіна Валеріївна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

UNITING FOR UKRAINE ЯК ЕФЕКТИВНА РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА ПРИЙОМУ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

2022 рік став визначальним та трансформаційним для багатьох відносин, які регулюються міжнародним правом. Події в Україні з 24 лютого 2022 р. стали випробуванням як принципу *pacta sunt servanda*, так і ефективності дії положень багатьох конвенцій, які становлять основу як міжнародного гуманітарного права, так і міжнародного права прав людини. Постулати регулювання статусу біженців, екологічних та інших вимушених переселенців, внутрішньо переміщених осіб, були випробувані на міцність наслідками міжнародного збройного конфлікту між Україною та російською федерацією. Мільйони людей скористались можливістю для отримання статусу біженця, а також різними регіональними програмами для вимушених переселенців, які були запроваджені державами у відповідь на російську агресію в Україні.